

Imiesłowy

Autor: Halina Karaś

Imiesłowy w gwarach polskich nie należą do form powszechnie używanych. Najczęściej występują imiesłowy przymiotnikowe bierne, które mają czasem nieco inny rozkład przyrostków, np. zasiaty, spuchniony, umarty. Zupełnie wyjątkowo spotyka się w gwarach imiesłowy przymiotnikowe czynne, np. bojłhcy synek. Kategorią zanikającą są również imiesłowy przysłówkowe; jedynie na północy (Bory Tucholskie, Kociewie) stosunkowo liczne są imiesłowy na *ąc*, np. ostali leżąc, jażam go widział stojąc. Stare formy imiesłowu rodzaju żeńskiego na *ęcy* występują w funkcji przysłówkowej w Małopolsce, rzadziej na Mazowszu, np. po malućku odpoczywający, niewiela myślący. Imiesłowy uprzednie (zakończone na *-wszy*, *-(ł)szy*) prawie w ogóle nie są używane w dialektach ludowych; w większym nasileniu pojawiają się w gwarach pogranicza litewsko-białoruskiego (gwary suwalskie), w polszczyźnie północnokresowej i w mowie repatriantów z Litwy. Pełnią zazwyczaj więcej funkcji niż w języku ogólnym; mają znaczenie zarówno czasu przeszłego, jak i przymiotników, np. matka już była umarszy = matka już umarła, siostra pojechawszy do Szypliszk = siostra pojechała do Szypliszek, ale też doszedszy jabłko = doszłe, czyli dojrzałe jabłko. Por. Suwalszczyzna (Gwary suwalskie), Składnia dialektalna – wpływy obce, Składniowe konstrukcje imiesłowowe.